

INTERPOLÁRIS VILÁGTÓL A LOKÁLIS SZOKÁSNORMÁK FELÉ

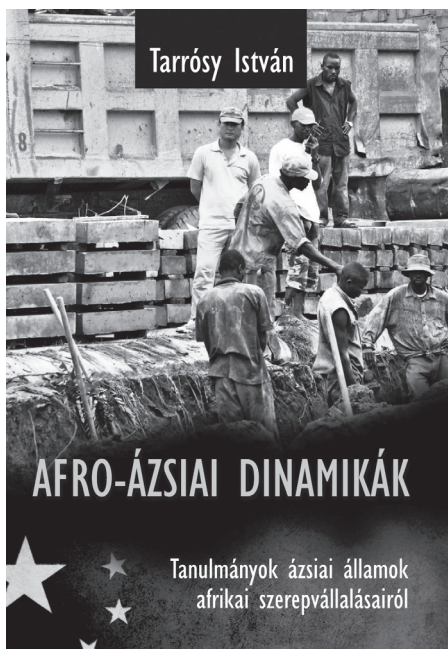
TARRÓSY ISTVÁN ÚJ KÖNYVE (F)ELÉ!

A. GERGELY ANDRÁS

Két, a kötet meghatározó kulcs-szavait talán mindenképpen jellemző alapbenyomás az, amiről az Olvasó tudást szerezhet és véleményt is alkothat az első kézbevételekor. Fő impresszióként az dominál, hogy szakkönyvet lát, melyben a világméretű jelenségek nem szokványos metszetben szemlélhetők, s másik benyomásként a komplexitás olyasfajta módját, mely alapszinten (is) hiányzik a hazai főáramú politikatudományból.

Kritikai szűrővel már más is előviláglik. Talán a lapozgatás során válik először meghatározó tünetté, hogy szinte beleveszünk a nemzetközi politikai hullámmások végtelen, de nem igazán közismert tüneményeinek mérgező, lélektipró áradatába. Diplomáciák, globális taktikázások, fejlődési remények és kihívások, változatlan változások hihetetlen dinamikai kerítenek hatalmukba – jószerivel a megdöbbenéseken túli félelemig (és tovább). Ekkora mennyiségű adatot, tényt, értelmezési változatokat, rejtett összefüggések láncolatait és változatait ritkán láthat szembe előtt az Olvasó, így néhány oldal (vagy legalább az első fejezet) átfutásával egykönnyen megszerzi az eligazodni-képtelenség élményét is. Erre következik a vészreakció...: érdekel ez engem ennyire? Kell nekem minden kínai vagy japán afrikai érdektörékvést átlátni? S ha magam is a félperiférián élek (ez Wallerstein nyomán sem kétséges, állampolgári közérzület terén még kevésbé kérdéses), akkor mire is megyek a sokkal reménytelenebb afrikai szférák és cselezések, indiai vagy indonéz közrehatások, anti-amerikanista vagy EU-független érdektörékvések szemlélésével? S egyáltalán: lehetséges-e iramló világunkban minderről/mindezekről a futó benyomásnál (elvileg) pontosabb képet alkotnom...? No, ebben biztosan segít és alaposan el is igazít a kötet – de mintha a végére érve csak ráerősítene a gyanakvó fenntartásaimra: most akkor tankönyv ez (tagolt fejezetekkel, világhatalmak rendszerének áttekintő olvasatával, nemzeti és globalizált államképletek újdonságait átírt verziójaként, vagy rémregény, a maga titok-tartományaival, kimondatlanságaival, fenyegető vízióival és beláthatatlan jövő-sugallataival?

Mielőtt még erről döntenie kéne az együgyű olvasónak, máris mindez belepotyyan az első fejezet „felütésébe”, a globalizáció (és következményként-hatásaként az interpolaritás) új rendszereinek átfogó, rálátásokkal és bekukucskálásokkal együtt is vészterhes világába, ahonnan lehangelő vereség érzetével léphet csak ki és mintegy szívóhatással érzi magát a legvégsőkig kiszolgáltatott kvázi-világpolgári státusba

Tarrósy István

Afro-ázsiai dinamikák.

Tanulmányok ázsiai államok afrikai szerepvállalásairól.

IDResearch Kft – Publikon Kiadó, Pécs, 2016.

esni, egyúttal a következő fejezetekre rányitni kényszerülve. Nem „tankönyv” tehát a mű, legalábbis nem a bemagolásra építő és oktatási vázlatba rendezett tudnivalók ajándéka értelmében, ugyanakkor nem is csak rémregény, melyben a végestelen vég éppúgy esélyes, mint a happy ending zárójele... Talán a legszikárabb definícióval kézikönyv lehetne, de korántsem a száraz tényközlés értelmében vett lexikon, vagy országtanulmányok sora, nemzetközi intézményrendszerek partnerségi folyamatábrája, hanem „okosító”, megvilágító, rendszerező, s ugyanakkor az esélyes talányokat is intimitás-szinten rendbe szedő értelemben az. Vagyis nem „csak” kézikönyv tehát, mert állapot-ábráit reménytelen lenne megérteni a folyamatok vázlata nélkül, a mai történéseket a tegnapelőtti história körvonalai nélkül, s hasonlóképpen a jövőverziók mindvégig figyelemmel kísért „futurológiai” kifutása nélkül. Rövidebben szólva: analitikus szakkönyv, melyhez két körvonal a markáns meghatározás tartozéka. Mindenekelőtt a nem csupán historikus, de azt sosem mellőző eseménytörténet földidézése, a kortárs folyamatok és erővonalak mozgásdinamikáinak kimutatása válik részévé. De ami még ezenfelül a „fókusz-nyitás” optikai megoldásával egy-egy földrésznyi világ helyzetét mindig tágabb keretbe, összefüggés-rendszerbe tagolja, az a fejezeteken belül valamely centrális hatás vagy folyamat „kifelé” verő hullámain is nyomon kíséri, s ez a horizont-nyitás épp a történeti előzményekkel terhelten mutatja meg a gazdasági-piaci-tőkefolyamati áramlatok diplomáciai-katonapolitikai-nemzetkapcsolati sodrásait.

A Szerzőről jól tudjuk, hogy a hazai (és immár nemcsak hazai) afrikanisztika érdeemesült kutatója, így korántsem meglepő, hogy egyik /vagy legfőbb?/ fókuszpontja éppen Afrika, s az utóbbi évek elemző tanulmányaiban az afrikai kontinens

külső/távoli szereplőinek (kínaiak, indiaiak, japánok, részben talán európaiak) érdekszférait veszi kritikai áttekintései körébe – de itt most hirtelen olyan szereplők olyan dramaturgiái felé irányítja lankadó vagy tompa figyelmünket, akik révén könnyedén (de ugyanakkor vészesen megkésve!) átláthatjuk, mennyire és mi mindennek kiszolgáltatott a „fekete földrész”, ha nem leli meg önnön túlélési stratégiáit, érték- és érdekvédelmi magabiztosságát... A kötetben az elemző fejezetek /dolgozatok/ során a kilencvenes évek végétől a tegnapi eseményekig áttekintett több neo-patrimoniális afrikai állam külső kitettsége (hadászati-stratégiai, tőke-befektetési, geopolitikai, demográfiai és migrációs hatásoknak), valamint az új, gazdaságilag feltörekvő államalakulatok (India, Kína, Indonézia, Brazília, Japán) jelenléte és külkapcsolati viharai magán az afrikai földrészen is a 21. század globálissá vált áramlatainak fókuszpontjába kerülnek, hogy összképként az interkontinentális tér szereplőinek, szcénáinak és dramaturgiai hátterének mindennapi dinamikáit tárja elénk a Szerző. De mintha – akár táblázatai, új és izgalmas értelmezési mezőbe bevonó ábrái révén – szinte maga sem döntötte volna el, hogy a könnyednek tetsző áttekintés, „a mindennapokban tetten érhető geopolitikai valóságokat elemző” kontextus egyes részei szándékosan tükröznek-e töredezettséget, vagy mert a világfolyamat épp ilyen, hát leginkább akaratlagosságot... Kritikai szemléje a legalább negyedszázados időszak áttekintésével mindezért olyan nemzetközi tanulmányok, nemzetközi politika, diplomáciai és geopolitikai stúdiumok számára válhat forrásművé, amely a main-stream politológiában egyre kevesebb helyet (vagy inkább rangot) kap hazánkban, miközben viszont egyre inkább fölértékelődik a tőlünk eltérő, komplexebb tudásvilágokban. „Hiánypótló műnek” nevezi önmagát a kötet, de ebben akár a kritikai, akár a poli-

tológiai aspektusban szemléljük, alapvetően igaz is van...! Olyan, és főként ennyiféle dinamikát szemügyre vevő áttekintés, melynek vonzáskörében éppen a 21. század talán legfőbb (vagy legalábbis kulcsfontosságú) államalakulata állna, valóban nem igazán ismeretes a hazai politikatudományi szakirodalomban. Ha vannak is térségtanulmányok, léteznek nemzetközi politikai ügyrendeket, szervezeteket vagy kapcsolathálót tankönyvileg bemutató szakmunkák, azok talán kivétel nélkül a globalizációs főfolyamatok dimenziói között, a nemzetközi politikai (t) rendek sok évszázados, de leginkább európai vagy euro-amerikai skáláit, analitikus anyagát tartalmazzák, s köztük kifejezetten Afrika-fókuszú nincsen. Ennyiben több is, mint hiánypótló: lakonikusan arra hívja föl

a figyelmet, hogy ha létezett, ha megfogalmazásra méltónak tetszett Eric R. Wolf „történelem nélküli népek” fogalmának önkritikus aspektusa, mely az eurokrata szemléletmód és az univerzalizáló amerikai nézőpont horizontjáról épp azokat a népeket, államokat, társadalmi alakulatokat szorította ki egész alapállásával, melyek révén önmaga keletkezett... , akkor mégannyira fontos lenne fölfedeznünk, miképpen válik egyre dominánsabbá a helyi társadalmak, a lokális világok, a belülről szemlélt folyamatok hihetetlen tömege azokon a tájakon, ahol a lét sosem tudott, sőt sosem akart ebben az euro-amerikai spektrumban életvilág-formát öltetni, sem pedig elfogadásra lelni a gyarmatosító és/vagy agyelszívó, energia-fosztó külső kényszeraktól szenvedve sem.

A kötet már első fejezetében helyet kap „a félperiféria és a »többiek« aspektus”, melyre a második és további fejezetek interpolárisá válni látszó globális folyamat-ábrái következnek. India, Kína, Indonézia, Japán „afro-ázsiai” dinamikái, a bandungi határozatok visszaköszönését tükröző új mozgás-koordinációk, a piaci és nyersanyag-érdekeltségek glóbusz-méretű kiterjedéseinek esettanulmányi képletei Tarrósy könyvében éppen azt a mélyérzésű megjelenítést erősítik, mely nemcsak az adott nemzeti szakirodalom, források, statisztikák hitelével szolgál, hanem azt is láttatni próbálja, mi áll az interpolaritás hátterében, s ugyanakkor mi rejlik a lokális törekvések rejtélyeiben. Globális krimi ebből a szempontból az egész kötet, s talán ez adja „nyomozati” anyagának okosságát, cselességét is, nevezetesen hogy a belülnézeti képet is vállalni merészeli, mintegy a szereplők „figuráinak”, szerepmagatartásának, kitettségének és helyi harcainak összképét mutatja föl, saját adatforrásaira építve ugyan, de „rátekintő”, nemzetközi forrásfeltárást is magába foglaló aspektust érvényesít. Másképpen mondva: talán egyetlen afrikai öslakos, egyetlen szingaléz vagy japán befektető, indiai mérnök vagy magyar vízkutató sem

Olyan, és főként ennyiféle dinamikát szemügyre vevő áttekintés, melynek vonzáskörében éppen a 21. század talán legfőbb (vagy legalábbis kulcsfontosságú) államalakulata állna, valóban nem igazán ismeretes a hazai politikatudományi szakirodalomban.

sértődhetne meg szemléletmódján; nem „gyarmatosít”, nem felülbírál, nem „rendet tesz” a folyamatokban, hanem mintegy áramlástudományi mérnöki érzékkel analízálja a történéseket, s roppant visszafogottan, (talán alapvetően haladáspártian is, de nem akármilyen áron fejlesztőként...!) összességében az együttérző elemző pozíciója sem marad rejtve a Szerző attitűdjét mérlegelve.

Nem részletezném a kötet egészének, tartalmának fejezetekre-bontottságából fakadó esetleges nehézségeket vagy hiányokat. A tartalom s maga a fölfejtés azonnal kitűnik a tartalomjegyzékből – ugyanakkor a fejezeten belül kölcsönhatások, áthaladások, párhuzamok és utalások megannyi „iránytűje” világosan mutatja, hogy nem csupán az elmúlt másfél évtizedben tanulmánykötetekben már megjelent, konferenciák, pályázatok során kimunkált vagy tudományos szakkikkek „válogatásáról” van itt szó, hanem a szerzői szándék szerint is egységes olvasatúvá tett monografikus opuszról. Nem hagy kétséget afelől, hogy vannak releváns, értékelhető jelentéssel és jelentősséggel bíró áttekintések (akár Wallerstein, Ian Taylor, Samuelson, stb. földözött alapképletei), de sokszoros tömegben és még hangsúlyosabb hatástérben léteznek helyi elemzések is, melyek nem-ismerete drámai következményekkel fenyegeti a glóbusz egészét. Amilcar Cabral, Thabo Mbeki, és sokan mások, indiaiak, japánok, kínaiak is bőségesen, de leginkább afrikaiak munkái világítják meg számunkra ezernyi hivatkozással a kötetben, hogy „új képletek” előállítására van már igény, figyelmen kívül maradtak a Dél–Dél kooperáció új együttműködési formái és szereplői, akik ha nem látszottak is fontosnak, jövődjéjük immár megkerülhetetlenül fontossá teszi őket. Ez az új pozíciószerzés, szerep- és szereplőváltás, vagy egyszerűsítve „új regionalizmus” ma már paradigmatisztikus kérdések másképpeni bemutatását igényli, hisz „az új kapcsolatépítési intenzitások által keltett hatalmi kihívások” belátása főképp az USA és az EU számára lett kihívó kötelezősége – de immár visszafordíthatatlanul belejátszik mindebbe Ázsia is. A „Globális Dél” szereplőinek ismételt megjelenése, vagy „az 1970-es évek politikai gazdaságtanának visszatérése” is mutatja, hogy sem az egykori gyarmatosítás következményei, sem a most folyó átgyarmatosítási attitűdök képletekbe illő verziói nem lehetnek életképesek, ha nem próbálják követni is, elfogadni is, megtisztelni is az átalakuló világrend felnöttevé vált szereplőinek sajátosságait. A globális migráció jelenségei, az energiaválságok, a totális környezetpusztítás, értékfosztás, agyelszívás és planetáris fenyegetettség megannyi eleme ível föl, és hullik vissza nem éppen fejlesztően vagy toleránsan az afrikai kontinensre, melynek következménye korántsem csak az afrikaiak „dolga”. Az összefoglaló előtti utolsó fejezet „lélekfelfogási” aspektusa épp ezt a reménytelenné vált kontrasztot emeli ki: olyan helyi életvilágok, melyek eddig az őslakos „primitíviség” szimbolikájához tartoztak, ha nem is túl gyakran, de Tarrósy kötetében hangsúlyosan vetik fel a kihívó szempontot, miszerint folyamatok és történések ezek, „melyek nélkül nem érthető az afrikai változás (vagy éppen változatlanosság)”. Azaz: sorskérdések kívülről és a hagyomány, kulturális örökség és tradíciókra vonatkozó „klímaváltozás” értelmében is, melyek belátása nélkül sem jelen, sem jövő, de talán múlt sem létezhet már a nemzetközi politika tudományának miliójében. ☀

Szarka Evelin

EGYSÉG A SOKFÉLESÉGBEN

A TÁVOLI INDONÉZIA KÖZELRŐL

Indonézia. Mitől olyan különleges az itt élők által beszélt nyelv? Hogyan viselkedünk vendégségben? Milyen furcsaságokkal vagy mulatságos helyzetekkel találkozhatunk, ha elvegyülünk a helyiek között? Mit jelent a gumiidő? Hogyan él ez a rendkívül színes indonéz közösség több ezernyi szigeten, és miként villantja fel identitásának egy-egy különleges elemét közmondásaiban, szimbólumaiban és mesevilágában?

A tudományos megalapozottsággal és ismeretterjesztő igénnyel megírt kötetben mindenki megtalálja az érdeklődésének megfelelő fejezetet – legyen szó izgalmas történelmi, politikai vagy gazdasági tényekről, a mezőgazdaság és a környezet jelenlegi állapotáról, vallási kérdésekről, a kisebbségek együttélését érintő aktuális témákról, a balinéz hagyományos építészeti elvekről vagy innovatív egészségügyi kezdeményezésekről.

A jórészt indonéz nyelvű forrásokra, helyszíni tapasztalatokra és interjúkra épülő, gazdagon illusztrált kiadvány közelebb hozza ezt a távoli országot, segítségével bepillantást nyerhetünk egy változatos és számos meglepetést tartogató ázsiai nép mindennapjaiba: hogy elolvasása után Indonéziára ne csupán a komodói sárkány, az óriási – gyakran iszonyú bűzt árasztó, de színpompás – egzotikus növények, az ínycsiklandó fogások, az aromás fűszerek, a jávai előember, valamint a széles mosolyok és a lenyűgöző táncmozdulatok hazájaként gondoljunk.

Keresse a kötetet a Lira Könyvesboltokban,
a független könyvesboltokban és az internetes portálokon
vagy rendelje meg a Publikon Kiadótól a www.publikon.hu oldalon.

www.publikon.hu